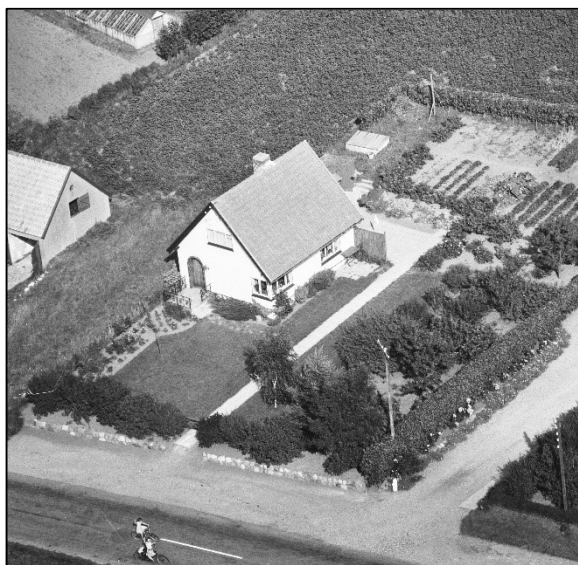

Min by – Søren Thryssø

Foredrag på Birkehøj i Øster Hornum 19. februar 2020

Mit barndomshjem, foto 1959

I 1955 var jeg 7 år, og allerede dengang kendte jeg byen ud og ind. Det var jo en lille by, men i mine barneøjne en stor by. Større end både Byrsted og Vokslev.

Jeg er født i det første hus, når man kommer syd fra. Lige over for sportspladsen. Nu er der kommet 3 huse mere. Vi var 5 søskende, hvor jeg var den andensidste. Min far var murer som sin far og sin far og sin far, og Hans Jørgen og jeg blev også murere. Så var der tre onkler som også var murere.

Børn i alle aldre, og der var mange, færdedes hjemmefant overalt i byen. Der var ikke det store opsyn fra voksne. Ingen mobiltelefon der kontrollerede vores færden. Der var måske lidt opsyn af ældre søskende, men

ellers anede vores forældre ikke, hvad vi lavede. Der var en slags usynlig grænse for, hvad der gik an at foretage sig. Respekten for afstraffelse var tilstede.

Mejeriet med stalden til venstre

Spisetiderne skulle passes, og om aftenen, især om sommeren, skulle vi være hjemme, når Oda ringede solen ned.

Som 6-7-årig kunne man sagtens gå til købmanden eller på mejeriet efter mælk, hvis der var en dosmerseddel med, eller det var skrevet i bogen. Det vil sige en købmandsbog, som varen blev skrevet i.

På mejeriudsalget stod min faster Anna. Mælken kunne fås både i mælkespand eller i flaske. Hun var en smule nysgerrig, og hun var god til at udfritte folk. Der var mælketilskud til gravide, så derfor var hun først med disse nyheder. Hun blev kaldt Bette Tass. TASS var et sovjetisk nyhedsbureau dengang.

Byen havde en vis dagcyklus. Om morgenen hørte vi mælkekuskenes heste traske forbi med deres store vogne. Det var i et helt specielt tempo, når Lång-Kristian Jensen kørte forbi os.

Mælkevogn foran brugsen

Ved brugsen var der travlhed. Mælkekuskenes havde brugsbøger med fra landmæn-

dene. Der skulle pakkes varer, som skulle med retur til landbokonerne. Som delvis betaling var ægpengene. Det vil sige, de fleste landbokoner holdt høns, og så leverede de æg, som brugsen så sendte til æggecentralen i Aalborg.

Hest bliver skoet 1964 hos smed Gregersen

Ved Smed-Jacob kunne man høre slagene mod ambolten, når den varme hestesko skulle passes til til hestene.

Der var liv i byen fra morgenstunden. Der var kun håndværkerne, der måske skulle arbejde uden for byen. Der var meget få, der arbejdede i andre byer. Man levede stort set af hinanden.

Der var fine forbindelser til omverdenen. Der var Veggerbilen med rutebil Nielsen.

Den kom flere gange om dagen. Når den kom fra Aalborg, tudede han i hornet inden holdepladsen ved brugsen. Der var tit mange pakker med til afhentning i brugsen. Så var der også Støvringrutebilen, som kørte til Nibe og Aalborg.

Der var fine forbindelser til omverdenen.

Der var flere vognmænd, som kørte med alt forefaldende. Vognmand Sørensen og sønnen Børge kørte fast med fulde smørdritler til Aalborg, og havde måske stenkul med tilbage til mejeriet eller bageren. Der var mulighed for at komme med på sådan en tur.

Skolen indvies, efteråret 1955

Skolen

Der var bygget helt ny centralskole oppe ad vejen mod Hæsum. Den nye skolereform, der trådte i kraft det år, skulle ændre vores skolegang. Før gik vi hver anden dag i skole, nu hver dag. Øster Hornum og Hæsum skoler blev sammenlagt, og vi blev 34 i klassen. Den største årgang i de 7 år, vi gik der. Med skolens bedste lærer som klasselærer.

Indvielsen af skolen foregik på den måde, at vi børn fra Øster Hornum gik fra den gamle skole og mødtes med dem fra Hæsum ved indgangen til skolen, og således smeltede sammen. Det nye flag blev båret af en elev fra hver klasse. Og så holdt de voksne taler.

Franz Julius var min klasselærer på Øster Hornum Skole og var for vores klasse med 33 elever en rigtig god lærer. Ud over almindelig undervisning brugte han især højtlesning i den sidste del af dansktimerne. Den første bog jeg husker, er om drengen "Rasmus fra Rodskov", der oplever treårskrigen 1848 til 1850. Det var jo en spændende for-

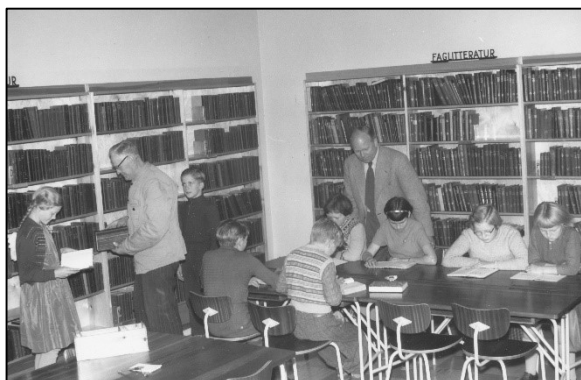
tælling og samtidig en historisk fortælling, pakket pænt ind. Senere læste han ”Den lange Rejse” af Johannes V. Jensen. Det var da noget af en præstation.

Klassen med lærer Franz Julius

Vi var den største klasse på skolen, og det betød, at det kneb gevaldigt med at være i de almindelige klasseværelser. Derfor fik vi tildelt klasseværelset, som var beregnet til 7. klasse de sidste to år i skolen. Det var en del større end de øvrige. Og så var der den fordel mere, at lokalet grænsede op til biblioteket med en dør imellem. Det forstod Julius at udnytte til fulde. Danskundervisningen kom til at bestå af, i hvert fald for mig, et indblik i, hvad biblioteket kunne bruges til.

Julius skrev små kort med spørgsmål, som relaterede sig til et bestemt emne i bibliotekets fagbøger og leksikon. Det kunne fx være et spørgsmål om sukkerroens forvandling til sukker, om tyrannosaurussens tidsalder eller hvem var Tietgen. Der skulle så skrives et par linjer om emnet. Hele biblioteket og arkivet var i brug. Jeg tror, vi brugte de sidste to år til at løse cirka 150 opgaver. Læring blev både en konkurrence og en leg. Naturhistorietimerne var også med Julius. Det var hans store interesse. Om sommeren cyklede vi ud i blandt andet Guldbækskoven og Hæsum Mose, hvor han var en rigtig god fortæller om de mindste ting. Vi tog engang forskellige ting, såsom vårfluelarver i puppe og andre små vanddyr, med hjem i klassen til et akvarium. Der kunne vi så følge de små dyr.

Biblioteket med Peter Rønn til venstre og lærer Henry Sørensen til højre

Julius skrev små kort med spørgsmål, som relaterede sig til et bestemt emne i bibliotekets fagbøger og leksikon. Det kunne fx være et spørgsmål om sukkerroens forvandling til sukker, om tyrannosaurussens tidsalder eller hvem var Tietgen. Der skulle så skrives et par linjer om emnet. Hele biblioteket og arkivet var i brug. Jeg tror, vi brugte de sidste to år til at løse cirka 150 opgaver. Læring blev både en konkurrence og en leg. Naturhistorietimerne var også med Julius. Det var hans store interesse. Om sommeren cyklede vi ud i blandt andet Guldbækskoven og Hæsum Mose, hvor han var en rigtig god fortæller om de mindste ting. Vi tog engang forskellige ting, såsom vårfluelarver i puppe og andre små vanddyr, med hjem i klassen til et akvarium. Der kunne vi så følge de små dyr.

Oplysning

Der var mulighed for at udvide sin horisont, både for børn og voksne. Der var nemlig et rigtig godt bibliotek. Der var et biblioteksudvalg, som var gode til at forny bogsamlingen eller skaffe bøger hjem fra hovedbiblioteket i Aalborg. Min far læste meget, og derfor blev det naturligt for os børn at læse. Men der var en flaskehals, der kunne være vanskelig at komme igennem, nemlig Peter Rønn. Han var stedets bibliotekar. Han kunne sige: ”Det er vist ikke noget for dø, no ska do si der”, og så fandt han en anden bog. Hans Jørgen, min bror, var ham for snu, han sagde engang: ”Det er til min far”.

Civilforsvar

I begyndelsen af 1950'erne blev der over hele landet oprettet lokale civilforsvar. Det var faktisk noget, der kom i kølvandet på krigen i Korea. Der var også et civilforsvar i Øster Hornum. Jeg tror ikke, man kunne nægte at deltage, og private køretøjer kunne udskrives til tjeneste. Jeg kan huske, at der skulle holdes en øvelse, og det foregik ved forsamlingshuset. Der var mange involverede, og i forsamlingshuset var der oprettet hospital. Jeg tror, at Ingrid Jul og Fru Knudsen styrede hospitalet, de var jo sygeplejersker. Jeg husker en pudsigt episode: Min far kommer kørende til nødhospitalet med Henry Østergaard liggende på en stige oven på motorcykelsidevognen. Man skulle også prøve at slukke brandbomber med sand. Jeg tror, det hele blev overvåget af Falck.

En eller to gange om året kom tuberkulosebussen, også til forsamlingshuset, og så skulle de voksne gennemlyses. I skolen fik vi taget tuberkulinprøver en gang, måske to. Der var faktisk

flere, der havde tuberkulose. Nogle blev mere angrebet end andre, men penicillin kunne klare de fleste tilfælde efter krigen.

Carl Haase ses bagerst til højre

Sidst i 1930'erne blev en af min fars venner, Carl Haase, hård angrebet af lungetuberkulose. Det havde ellers ligget i kortene, at han skulle overtage faderens tømrerforretning, der lå ved siden af forsamlingshuset. Det blev opgivet på grund af hans sygdom. Han blev ikke levnet store overlevelseschancer, da tuberkulosen sad i den ene lunge. Han blev opfordret til at søge en læge på Hobro Sygehus, som havde haft held med nogle enkelte overlevende efter operation. Overlevelsesprocenten var desværre ikke særlig stor, mellem 5 og 10 %, men som Carl senere

fortalte, var der dog en chance, som han måtte tage. Selve operationen var i sig selv forfærdelig. Han skulle opereres uden narkose. Narkosen dengang noget så simpelt som en ætermaskine. Den kunne ikke bruges, da den ene lunge jo skulle fjernes. Han blev derfor lokalbedøvet ved at man stak ham over hele overkroppen med utallige bedøvende stik, som gjorde han fuldstændig følelsesløs, men han var ved fuld bevidsthed. Han oplevede, hvordan hans ribben blev savet over, og hvordan han blev lukket op. Lægen sagde på et tidspunkt: ”Jeg synes, han brummer en del”. Der gik et år, inden han var nogenlunde frisk. Han fik et råd af lægen: Han skulle hver morgen vaske sig i koldt vand for at blive hærdet, og Carl fortalte siden: ”Det var ikke svært med de frostgrader i den koldeste krigsvinter”.

Her er det en flok kvindelige gymnaster til opvisning i skolens gymnastiksal omkring 1960

Fritid

Der var flere ting, man kunne gå til. Om vinteren var der gymnastik, og om sommeren fodbold. Optagelseskriteriet var 7 år. Gymnastikken blev ledet af bageren Søren Christian Andersen. Han var selv gammel elitegymnast fra Ollerup. Og det var med en streng disciplin, ingen fnisen og pjatten. Til opvisningen om foråret havde vi hvide undertrøjer med Dannebrog på brystet, og ved indgang sang vi ”I alle de riger og lande”.

Om sommeren blev der spillet meget fodbold, og der blev lavet mange hytter i de omkringliggende småskove.

Når der blev rugetid for fugle, blev mange især skade- og kragerederreder spottet. Så holdt man øje med rederne. Når der så var lagt æg, kravlede man op og tog et par stykker ud af 4-5 æg. Æggene blev pustet ud og gemt i en kasse. Det kunne blive til mange æg på den korte sæson. Småfugleæg i samlingen var ildeset.

Badende børn i Svanedammen – mine bedsteforældre boede i huset i baggrunden

Om sommeren badede vi i dammen. Det var det mest sikre for mindre børn. Og så var det dejlig blødt at træde på bunden, der var fuld af svanelort. Det sundhedsmæssige var der ingen, der tænkte på. Når vi havde lært at cykle, måtte vi tage ud til Hornum Sø. Der var ingen forældreopsyn. Det tog ældre søskende sig af. I begyndelsen blev vi formanet om at ikke gå længere ud end til navlen. Jeg tror, der druknede et par stykker i min drengetid. Det var voksne mænd. Om søndagen kørte bageren ud til søen med brød og sodavand som han solgte.

Om vinteren, når isen kunne bære, blev Svanedammen, som vi kaldte den, brugt til skøjteløb af alle byens børn. Skøjterne blev spændt på vore gummistøvler med det uundværlige skøjtesving. De havde dog en tendens til at falde af alligevel, og derfor fik vi lavet læderremme ved skomageren. De blev så spændt op over gummistøvlen. Der var ingen, der havde rigtige skøjtestøvler.

Lige over for Svanedammen boede min bedste og bedstefar. Der kunne vi altid gå over for at få lidt varme ved bedste og få tørret de hjemmestrikkede vanter, som hun selv havde strikket, på kaminen (en finere form for kakkellovn). I det hus bor jeg selv i dag, og der er stadig en bedste i huset.

Hornorkester spiller i Sandgraven ved indvielsen af stadion 1940

Årlige forlystelser

Der var noget tilbagevendende hvert år, som vi så frem til. Det var før der var noget, der hed byfester. Det var, når der kom tivoli til byen. Det ene var Jens Hansens Tivolipark, det andet Rosenkildes Tivoli. De kom med deres vogne og kørte ind i Sandgraven og slog telte med spilleautomater, skydetelt, tombola og luftgynger op. Det var spændende og en adspredelse fra dagligdagen. Om aftenen kom tjenestekarle og piger til. Pigerne fik en tur i luftgyngen og karlene skulle prøve kraftprøven. De skulle slå med en stor trækølle på en træprop, så susede et

stykke jern op mod en klokke, og så skulle klokken gerne ringe. Ud af højtalerne, skrålede de sidste ny refrænsange med Raquel Rastenni: "Her i vore hus er glæde", og Gustav Winklers "Måge". Jeg vandt engang en marokkopude i tombola. Den skulle hjem i stuen. Min mor var ikke så begejstret som mig. Sandgraven var et sted, der var lavet om til bypark. Der var en flagstang og bænke og en trappe ned fra Guldbækvejen. Der blev holdt Sankt Hans og grundlovsmøder på stedet. Om efteråret holdt forskellige foreninger gåse- og andespil i forsamlingshuset. Nyslagtede ænder lå på rad og række på scenekanten med et stykke pergamentpapir om hovedet, holdt fast med en elastik. Der kunne godt dryppe lidt blod ned på gulvet. Brikkerne var små stykker glas. Hovednummeret var en gås. Den vandt jeg en gang. Den var så stor, at den ikke kunne gå ind i ovnen. Derfor blev den stegt henne ved bageren.

Marinus Simonsen i stykket "Niels Røndals testamente", 1960

Så var der også det årlige dillefant. Det var et tilløbsstykke. For børn og pensionister til generalprøve om fredagen og for voksne om lørdagen med bal bag efter. Hovedkræfterne var Peter Jensen og Elly, Bette Johannes og Marinus Simonsen, og så var der selvfølgelig en førsteelsker og den pige, han ikke måtte få.

Fastelavnsbåd på Murer-Anders' lastbil

Til fastelavn kom fastelavnsbåden. En af vognmændenes lastbiler var rigget om til et skiv. Det var bemanded med udklædte fra idrætsforeningen. Der var både kaptajn, styrmand og matroser. De kørte så rundt i byen, hujede og sang. Det var for at samle penge ind til foreningen. Jeg tror, de holdt fest i forsamlingshuset om aftenen.

Bente Frentrup ved klaveret 1955

Så var der ikke at forglemme Nordjysk Rejsekino. De kom og viste film i forsamlingshuset formedelst 1 krone. Det kunne være Fy og Bi eller en Morten Korch film. Det var aldrig den sidste nye. De film gik deres sejrsgang over hele landet. Der var forestilling kl. 7 og kl. 9.

"Gøglervognen" var en slags amatøraften, hvor talenterne kunne vises frem. Min skolekammerat Bente Frentrup var med engang med sit klaverspil, som hun senere kom til at leve af.

Efter skoletid

Jeg fik min første nye cykel til min 8-års fødselsdag, en Cito, købt ved Anton Granat, som var cykelhandler. Han havde en cykelforretning i en gammel tyskerbarak over for købmand Emil Jørgensen, lige op ad Præstedammen. Det var et sted, man altid slog forbi, om ikke for andet så kunne man pumpe gratis. Ellers foregik det meget omkring mejeriet. Der var jo rejsestalden, hvor landmændene kunne sætte sine heste på stald, hvis de skulle er ærinde. Der var altid et kvadder af svaler. Der var også andre bygninger, hvor det var godt at gemme sig, når der skulle sparkes til bøtten. Senere kom kartoffelkogereren. Et stort moderne kartoffelkogereri. Kartoffler var dengang griseføder. Sådan en kogt kartoffel smagte fantastisk.

Kartoffelkogeriet

Inden det ny køgeri kom i drift, begyndte man at koge kartofler direkte i arbejdsvognene, de gamle kassevogne med skrå sider. Kartofflerne var tildækket med sække, og så var der boret huller i bagsmækken, hvor man stak lange rør med små huller ind i vognene. Rørene var koblet til mejeriets dampanlæg, og sådan kunne man også koge kartofler. Når vi så sådan en hestevogn med damp op af sækkene, skulle man bare cykle hen til bagenden, så var der reddet en kartoffel, der smagte bedre end dem derhjemme til aftensmaden.

Før kartoffelkogeriet kom, var der et transportabelt køgeri, som kørte rundt til de større gårde og kogte. Vi boede tæt på Moos' gård, og det var spændende, når kartoffelkogereren kom. Moos var en bøs herre, og det hændte, at vi blev gennet hjem, hvis vi gik for meget i vejen.

Død bæk

Det var tilsyneladende et stort fremskridt med det nye kartoffelkøgeri, men tiden viste desværre noget andet. Hvert efterår ankom tusindvis af "tønder" kartofler til kogeriet, der næsten kørte i døgndrift. Kartofflerne blev læsset af i en stor betongrav, og via en snegl ført over i en vasker, hvor urenhederne blev skilt fra. Det gav naturligvis meget affald. Så blev kartoflerne ført op til toppen af de store tanke, hvor de blev dampkogt. Dampen kom fra mejeriets store dampkedel. De kogte kartofler gik så igennem en stor hakker og derfra direkte ned i landbrugsvognene. Det gav også kartoffelaffald. Affaldet blev skyllet ned i en stor betongrav, som holdt jord og fast materiale tilbage. Det overskydende vand blev ført ud i bækken. Beholderen blev tømt hver dag, og kartoffelaffaldet blev kørt ud på engen, som startede lige ved siden af kogeriet. Vandet, som naturligvis indeholdt kartoffelstivelse, havde en negativ virkning på bækken, og sammen med hele byens urensede kloakvand var det med til at ødelægge livet i bækken. Bækørreden her i den øverste del af Hasseris Å er aldrig kommet tilbage.

Øster Hornum omkring den tid, jeg blev født

Byen

Der findes et billede af byen, som den så ud omkring tiden, hvor jeg blev født. Det er malet af Kristian Nielsen, "Yvst Kristian". Han var også lillebilvognmand, måleraflæser og pantefoged. Han var den første i byen, der fik fjernsyn. Han måtte rejse en utrolig høj mast, da den nærmeste sender var Søsterhøj-senderen

ved Århus. Da Frejlevmasten kom, kom flere og flere med. Men det var en langsom udvikling på grund af de dyre apparater. Jeg så Henry From klare straffesparket nede ved Agnete og Albert i 1960.

De fleste af husene er der endnu, blot i en ny forklædning, i halvtredserne var der selvfølgelig kommet flere til.

Op ad vejen til Guldbæk var der en del flere huse, og en gård. Den blev senere udstykket til Højvang, Mellemvang og Østervang. Det var Arne Pedersens barndomshjem.

Gården yderst til højre er Jens Peter Marks gård. Overtaget efter faderen Kristian Mark. Han kom til byen som dreng og tjente ved sin farbror Jens Mark. Her var han øjenvidne til ildebranden 1889, der lagde en tredjedel af byen i ruin og aske. Som ældre fortalte han den historie, og det blev optaget på bånd og siden udskrevet og kan læses på www.oster-hornum.dk under fanebladet "Nyt om gammelt" – her kan i øvrigt læses rigtig mange fortællinger om "det gamle" Øster Hornum.

Jeg tror, jeg standser ved Magnus. Kaldet flere navne: Davi Magnus, Stille Magnus, Forsigtig Magnus. Det fortæller jo, at det ikke gik for stærkt med Magnus. Magnus var blevet invalid, af hvad ved jeg ikke. Men han var ungarl og passede sig selv. Han havde en skavank mere. Han havde ikke det bedste forhold til vand og sæbe. Han kom tit og kiggede, når vi arbejdede i byen. Og det var ikke godt, hvis han stod i vindsiden.

Han havde, da han var yngre, et specielt arbejde. Han var langt forud for sin tid. Noget som først opstod langt hen i tresserne. Han var discjockey. Der var nogle husmænd, der engang imellem holdt fest ved hinanden. Så lejede man Magnus til at komme med sine plader og grammofon. Så sad han i et hjørne og spillede plader til dans.

Bøst Marinus længst til venstre ved Jens Haases værksted

To huse længere nede boede også en personlighed. Marinus Madsen, "Bøst Marinus". Han var børstenbinder. Han havde den samme uheldige skavank bare værre. Manglende vand og sæbe. Han var også lettere retteret.

Jeg mindes ikke, han lavede børster. Hans hus lignede ikke noget, man kunne bo i. Jeg kom der med Se og Hør. En bladomdeling jeg havde arvet efter mine ældre brødre. Han blev drillet af drengene og blev også bildt mange ting ind af voksne. Efter cubakrisen i

1962 fik vi pjecen "Hvis krigen kommer". Marinus satte sig for at løse problemet med atomnedfald. Han tegnede en atomstøvsuger. Den sendte han til Cræn Andersen (kæmneren) til statsministeren og til amtmanden. Og det gik ham helt til hovedet, fordi han blev bildt ind, at en af montørerne på det nyopførte mejeri var russisk spion, og han havde set tegningen. Det var sølle.

Hvem boede så ellers i byen?

Byen var fuld af småhandlende. I næsten alle husene langs Nibevej var der en eller anden form for aktivitet.

Til højre for mejeriet boede skomageren. Det var Niels Iversen og hans kone kaldet Tille. I kælderen var skomagerværkstedet. Der fik vi sat nye såler under skoene, når der var slidt hul igennem. Værkstedet kunne man bare gå ned i, for skomageren var en meget venlig mand. Der lugtede godt af læder og lim. Oppe på de øverste hylder stod der en mærkelig træmand, som han selv havde snittet, og så lå der altid fodbolde til reparation. Det var jo læderbolde, man spillede med dengang, og syningerne sprang tit. Hans stol var af træ og udskåret efter hans egen ende. Det var en tradition, at skomagere selv lavede deres egen stol. De sad jo ned hele dagen.

Forrest brugsen. På den anden side af vejen fra venstre: Barber Stenild Andersen, mejeriet med bestyrerbolig og skomager Iversens hus med Tilles isbod yderst til højre, foto Kgl. Bibliotek

Over værkstedet regerede Tille. Hun havde skoudsalg fra City Sko i Aalborg, og så havde hun også postindleveringsstedet. Der afleverede man pakker, breve og brevkort. Brevkortene var mange dengang, og Tille havde god tid til at læse med. Hun kunne godt skrive ”Også hilsen fra Tille” på dem. Så havde hun også apoteksudsalget, som hun overtog fra skrædder Vællesen (Villadsen). Han boede over for Varehuset, hvor postindleveringsstedet senere flyttede hen. Så havde Tille også en ishytte med is fra Premier is. Det var en lille lyseblå træhytte, som stod ved enden af huset, og når man ringede på klokken, var der betjening. Is var dengang kun en sommersæsonvare fra maj til september.

Naboen til venstre for mejeriet var barberen. Det var Edvard Stenild Andersen og hans kone Ellen. Der var både herre- og damesalon, og der blev vi klippet. På barberstolens armlæn blev der lagt et bræt, og så sad man der med benene på sædet. Så kunne der klippes. Det foregik samtidig med, at han havde sin cigarstump i munden – uden at være tændt. Som underholdning var der meget luftklipping. Til sidst kom der umådelige mængder Brillantine i.

Stenild Andersen havde nede i haven en lille bygning. Der boede hesten Tenora. Det var en travhest, som han selv havde opdrættet til travløb. Han trænede hesten dagligt ved den gamle skole, og det blev en rigtig fin hest med mange førstepladser.

Barberen var noget nøjsom, og derfor samlede han det meste af foderet til hesten i vejgrøfterne. Når kommunen havde slået grøftkanten, og græsset var tørret, kørte han rundt og samlede det sammen og kørte det hjem til Tenora.

Trods hans nøjsomhed havde han spillelyst. Han tipsede med mange kuponer hver uge, og en dag gav det den store gevinst. Trods det at han var blevet en ældre herre, købte han sommerhus og en ny bil. Og der blev selvfølgelig gættet på gevinstens størrelse, men det forblev en hemmelighed.

Skråt over for centralen, hvor maler Hovgaard boede, lå Varehuset. Det var byens manufakturhus med meget mere. Det havde for mange år siden været en gammel høkerbutik, indtil min fars onkel Anton og hans kone Cecilie overtog den. Cecilie var søster til Jens Haase. Den blev så igen overtaget af sønnen Arne Larsen og hans kone Stinne, som igen gav den et stort opsving. Foruden kolonialvarer var der herretøj og dametøj, gummistøvler og træsko, som Anton selv fabrikerede. Det fag var han faktisk udlært i engang.

Om sommeren inden høsten kom landmændene til Varehuset med deres sejl til selvbinderne, som skulle repareres. Sejlene blev så bredt ud på flisegangen og gået igennem for huller og knækkede kæppe. Et sejl var et tyk stykke lærred, som var monteret på en selvbinder til kornhøst. Sejlene blev slidte og skulle repareres. Min far byggede til forretningen flere gange. Det røde hus ved siden af blev bygget til Anton og Cecilie. Det var det sidste hus, min bedstefar, Søren Thrysøe, var med til at bygge inden han døde.

Smedemester Niels Andersen havde smedje på hjørnet af Nibevej og Øster Hornumvej. Han havde to dygtige lærlinge, Anders og Jacob, og da tiden nærmede sig, hvor de var udlærte smede, sagde Niels Andersen til dem: ”Nu er i snart udlærte smede, og jeg har et forslag til jer. Hvis I arbejder for mig i syv år, får i hver en smedeforretning”. Da de syv år var gået, blev det aftalt, at Jacob skulle have grovsmedjen. Det vil sige skoning af heste og smede plovskær, harvetænder og andet grovsmedearbejde. Anders, som åbenbart var mere fiks på fingrene, skulle have maskinsmedjen, det vil sige arbejde med selvbindere og lignende. Den lå ved siden af grovsmedjen. Alt blev nedfældet på papir, og sådan blev det.

En flok børn på en stor kælkk ved Tatol

Niels Andersen byggede derefter Tatol. Tatol var en kæde af butikker i små byer. Der solgtes damelingeri, nips og ikke mindst slik. Pinocchikugler til 1 øre, salmiakstænger til 10 øre, lakridstandbørster til 25 øre og pernillechokolade til 50 øre. Herefter blev han aldrig kaldet andet end Tatolsmeden.

Niels Andersen byggede senere huset over for bageren. Der fik han et Kosan-agentur. Flaskegassen var i stærk fremgang. Bag ved huset byggede han et vaskeri, som blev et

fællesvaskeri, hvor mange havde en fast vaskedag om måneden. Alle maskiner i vaskeriet blev drevet af gas, naturligvis Kosangas.

Bagved Tatol lå et gammelt hvidkaldet kampestenshus med stråtag. Der boede en gammel ugift mand. Han havde stort hvidt skæg. Han var sadelmager og hed Jens Albert. Han var en person, vi sjældent så i byen, og derfor virkede han lidt uhyggelig på os børn. Der gik et rygte blandt os børn om, at han havde slået sin mor ihjel med en brødkniv. Det var et hus, vi skyndte os forbi. Det var noget, de ældre drenge havde bildt os ind.

Anders Wævers gård – nederst til venstreses kommunekontoret under opførelse – overfor ligger bageriet med konditori. Foto: Kgl. Bibliotek

Om altmuligmanden, kirkeorganist, fotograf, initiativtager til vandkraftværket og måske hans hovederhverv malermester – Viggo Hovgaard, går der flere anekdoter, og her er en af dem.

Mine og Anders Wæver havde gården sydligst i byen. Den er nu nedlagt. Mine Wæver trængte til nyt tapet i den pæne stue. Derfor sendte hun bud efter maler Hovgaard til at klare opgaven. Nu var det sådan, at Hovgaard havde mange interesser, og derfor måtte Mine rykke mange gange for tapetseringen. Endelig en dag kom han med sit tapetserbord, så Mine var glad. Hun havde

dog ikke større tiltro på at kunne holde på ham. Så da han var kommet i gang med arbejdet, låste Mine døren ind til stuen. Da der var gået en tid, syntes hun, der blev lidt for stille inde ved maleren. Hun låste op, og væk var maleren. Han var sprunget ud ad et vindue.

Naboer

I de første år, som jeg kan huske, var der ingen naboer mod syd. Der var to haver uden bebyggelse. Den ved siden af os var mejeribestyrer Christensens og den næste var bager Andersens. Det var udelukkende grønsagshaver.

Først i 1950'erne kom den første dyrlæge til byen. Det var Ingrid og Gunnar Juul Andersen og sønnen Peter. De lejede sig ind i et hus på Estrupvej. Det var det hus som el-installatør Haddon Nielsen senere overtog. Der boede de nogle år, inden de købte mejeribestyrerens have. Her byggede de så i 1954-55 en rigtig flot villa, og det var nok det første rigtig arkitekt-tegnede hus i byen. Det var tegnet af en på det tidspunkt ung, ukendt arkitekt fra Aalborg, Jacob Blegvad. Den arkitekt, der med sin æstetiske sans har sat sit store præg på Aalborg.

Dyrlægen blev vores nabo, og drengen Peter, der var jævnaldrende med min bror Finn og tre år ældre end mig, blev en god legekammerat. Peter var enebarn, og derfor havde han noget legetøj, vi andre ikke kunne hamle op med. Han havde bl.a. en tanks på larvefodder, der selv kunne køre, og så kunne den skyde med tændstikker.

På det tidspunkt var der en frygtet sygdom, som helt vilkårligt slog ned. Og den blev Peter ramt af. Det var polio, også kaldet børnelammelse. Det var heldigvis et mildt forløb, og han fik ikke mén af det. Derfor blev vi formanet om ikke at spise frugt og grønsager, der ikke var grundigt vaskede. Det var næsten umuligt at overholde, når vi var vænnet til bare at trække en gulerod eller radise op af jorden og tørre det værste jord af i ærmet. Vi vasker stadigvæk, men af andre farlige årsager. Bliver man gammel nok, går det hele i ring.

En ulveunge og en spejder

Dyrlægens kone Ingrid oprettede under Det danske Spejderkorps en ulveungeflokk. Det var for drenge fra 7 til 14 år. Og der blev min bror Finn og jeg medlemmer. Så fik vi en ulveungehue, lige som Lille Per. Vi var nok en 25-30 stykker. Der lærte vi at bruge dolk og at knytte knob, at stå ordentlig og høre efter, når voksne talte til en. Så sang vi efter spejdersangbogen "Vift stolt på Codans bølge" og lignende sange. Vi sov ude i telt, når vi var på tur.

En længere tur gik til Skallerup Klit, hvor vi var sammen med Skørping Trop, som var ledet af Bitten, der var gift med skovridder Jens Hvass, Nordjyllands spejderoverhoved. Han kom på besøg i Skallerup. Da var vi alle nyfriserede.

EFTERSKRIFT:

Den rigtige historie om de to smede:

Efter endt læretid tog Anders Lassen arbejde andetsteds, men kom efter nogle år tilbage og købte forretningen tilbage – værende en del af smedemester Niels Andersens Smedeforretning.